

Ових дана поново се много говори о Дејтонском споразуму. Али, говорило се, писало и расправљало годинама. Претворило се то у праву битку. Зашто се још увек и са толиким жаром бије та битка? Зато што су творци тог споразума, Американци, сматрали да ће ако га учине таквим да се може тумачити онако како то свакоме - а они су сматрали свакако само њима - одговара. Био је то врхунац америчке дипломатије, како је они схватају.

Међутим, питамо се зашто им је то било потребно. У том тренутку били су толико јаки да су могли написати, захтевати и урадити практично шта год су хтели. Били су тако рећи, господари света. Зашто су имали икаквог обзира, зашто су остављали било какве нејасноће и могућности за другачије тумачење? Зашто су пристали на постојање Републике Српске? Зашто су је признали? Признали јој право да има територију, председника, скупштину, војску. Зар то нису елементи државности? Везали су је за Босну и Херцеговину, којој нису дали епитет „република“, са само четири заједничке надлежности. У том тренутку, у Дејтону, представници Републике Српске били су - како рече Добрица Ћосић - „најусамљенији људи на планети“. Србија слаба, исцрпљена санкцијама, спремна на уступке. Пријатеља ниоткуда. Ипак, Српска се, по Дејтону, потврди као Република.

Готово одмах затим поче „дипломатска“, битка, на амерички начин, што значи силом, да се то мења. И та битка, са различитим исходима, траје и данас. Зашто? Одговор изгледа необјашњиво компликован, а заправо је једноставан. Република Српска сама је поставила темеље своје државности, такве које је и америчкој „дипломатији“ тешко срушити. Десило се то 24. октобра 1991. када је одржана прва Скупштина Републике Српске. Република Српска је тада почела да се успоставља као држава јер је почела да доноси своје законе.

До успостављања Скупштине дошло се постепено, прво у оквиру Босне и Херцеговине, затим у оквиру самосталне Републике Српске, па сада опет као ентитетска Скупштина. Али без обзира на оквир, Скупштина је тада постала - и до сада остала - државотворни основ Републике. Вероватно да ни сами учесници тог 24. октобра 1991. нису били свесни важности тог догађаја. Тада се још веровало да је то само један од потеза који ће довести до договора који ће спречити злослутни сукоб.

Нажалост, а то знамо тек сада, сукоб, рат, није се могао спречити никаквим договором. Он је био већ договорен. Рат је почео, а Скупштина Републике Српске наставила је рад. Било је ту лутања, сукоба око неважних ствари које су у тим тренуцима изгледале важне, неслагања око доношења пресудних одлука, личних нетрпељивости, тешких речи, жестоких патриотских говора, али Скупштина је радила, доносила одлуке које су је враћале на прави пут и радила најважнији посао – доносила законе. А у одсудним тренуцима, када је био у питању опстанак народа и Републике, радила је управо оно што права република, као демократска творевина, и треба да ради: обраћала се народу и давала му право да донесе одлуку уводећи референдум као могућност да народ непосредно каже последњу реч.

